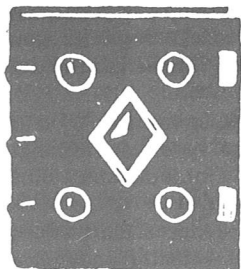

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

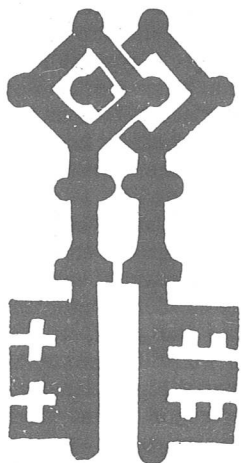
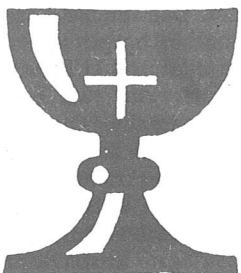
5-6/1981

JUL

Nr. 9

Kirkeåret – jul

Mel.: »Opstanden er den Herre Krist»

Med ham, der blev i krybben lagt,
– halleluja, halleluja! –
opfyldtes det, som Gud har sagt.
Halleluja!

Han er Guds Søn fra evighed,
som i sin nåde kom herved.

Sin herlighed han bytted' om
med al vor nød og fattigdom.

Han blev os lig for os at fri
fra alle fjenders tyranni.

Så er i sandhed »Gud med os» ☆)
vor sorg, vor synd og død til trods.

Og der er lys i mørket her:
Guds eget lys oprundet er. ☆☆)

Vi derfor må med glæde stor
lovprise ham, som kom til jord.

Og jublende vi synger ud
– halleluja, halleluja! –
et: Ære være Herren, Gud!
Halleluja!

☆) »Gud med os» = Immanuel (Esajas 7,14)

☆☆) jvf. Esajas 60,1f.

Gengivelse af side 9 i Frank Villy Nør: KIRKE=VERS:
Læs også anmeldelsen side 93! Red.

HVORFOR GØR VI SÅDAN – I MORGEN?

Introduktion til den højtidelige messe
på landskonventet i Sundby 29. maj 1981

JEG har sat en tankestreg før ordene »i morgen», for at det, der her skal siges, kan få et bredere sigte. Det skal også være et svar på spørgsmålet: »Hvorfor gør højkirkelige præster sådan – når de fejrer messe hjemme i deres sogne eller ved andre højkirkelige sammenkomster?» (Når jeg bruger ordet »messe», er det af rent praktiske grunde, fordi det hos os gængse udtryk »højmesse» synes at være blevet brgrænset til en gudstjeneste kl. 10 om søndagen; men i virkeligheden holdes der jo adskillige »fromesser», »aftenmesser» og »hverdagsmesser» i vor kirke).

At ikke alle højkirkelige præster altid har en mulighed for at »gøre sådan» eller gøre alt »sådan», er blot en beklagelig kendsgerning. Men jeg tror, at vi alle gør *noget* i messen »sådan», og at vor intention med vor messefejring er den samme. Jeg er også overbevist om, at alle lægfolk indenfor den brede højkirkelige bevægelse fornemmer den samme intention, det samme mål, når de går i kirke hos højkirkelige præster – også når praktiske forhold bevirker, at det i ret beskeden grad er muligt at »gøre sådan», som vi gør i morgen.

Mit foredrag skal da forsøge at være en introduktion, en undervisning i det, som højkirkelige præster – jeg tør vist godt sige – i alle lande erkender og oplever i fejringen af den hellige nadver i den gamle vesterlandske skikkelse, som er en del af vor kirkes arv fra fædrene. – I fremstillingens forløb vil der så også komme afsnit, der forklarer de tillæg og udvidelser, der kan forekomme, når vi – som i morgen – fejrer noget af en »festmesse» eller en »højtidelig messe», som den kaldes i programmet.

Allerførst vil jeg give to korte svar, som senere – »langs hen ad vejen», som det hedder i vor tids triste modesprog – vil få deres nærmere begrundelse. Hvis

meget af det følgende vil blive glemt, kan disse to korte svar måske dog blive hængende i bevidstheden – og så har foredraget ikke været forgæves.

Det første svar på spørgsmålet, »hvorfor vi gør sådan», skal lyde helt enfoldigt, i al dets enkelhed: »Fordi det står i Bibelen!»

Det andet svar lyder sådan: »Fordi Gud er så herlig!» – Dette andet svar hørte jeg for mange år sidenovre i England, da jeg næsten stillede det samme spørgsmål, som er dette foredrags titel, til en anglikansk munk. Da drejede det sig netop om en »højtidelig messe», som jeg havde deltaget i den søndag. Den daglige messe var jeg fortrolig med; men nu stillede jeg spørgsmålet i anledning af søndagens »festmesse». Den søndagsglade munks svar var – og her bruger jeg en lidt friere oversættelse: »Fordi vi har sådan en vidunderlig Gud!»

Dette svar gælder også enhver glad og dejlig højmesse i den danske kirke, hvor »ordet forkyndes ret, og sakramenterne forvaltes ret efter Kristi indstiftelse» (Den Augsburgske Konfessions artikel 7). – Det er vel den egentligste forståelse af ordet »liturgi»: den offentlige »tjeneste» for den herlige og hellige Gud! Her er den eneste forsvarlige begrundelse for, at vi kan tillade os at rejse Gudshuse med al den skønhed, vi kan præstere: at intet kan være for godt for Ham! Dertil svarer de dyreste orgler, de fornemste kor med den fineste musik, skønne, kunstnerisk formede tekstiler og hellige kar.

Men ikke alle vore Gudshuse behøver at være af denne art – ligesom en »værdig og ret» messe ikke behøver at være en »højtidelig messe» som den i morgen. Men jeg tror, kirken har ret i, at der rundt omkring bør være Gudshuse af denne høje karat, hvor alt, hvad der menneskeligt kan gøres, er gjort for at vidne om Guds herlighed.

Rundt omkring disse særlige helligdomme ligger så alle de mangfoldige andre, mere beskedne, men som dog alligevel er bygget til Guds herligheds pris, blot med fattigere midler. – Og der er endelig de mange helt fattige Gudshuse, midlertidige kirker og barakker, hvor der blot er rejst et alter som rummets vigtigste sted, hvor de musikalske udfoldelser er beskedne, og hvor messehaglerne er tarvelige. Og dog kan messen, som jeg vil skildre, fejres i hele sin rigdom i disse beskedne rammer, og præsten kan efter gammel skik læse som taksigelse efter messen Johannesevangeliets første 14 vers, der slutter med ordene: »Vi så hans herlighed!»

Ja, det var de to hovedsvar på spørgsmålet: »Hvorfor gør vi sådan?» Det første var: Fordi det står i Bibelen! – Det andet var: Fordi vi har en så herlig Gud! – Dette andet svar har jeg allerede kort begrundet. Resten af foredraget vil nærmest være en udfoldelse af det første svar: at det står altsammen i Bibelen!

I min messeforklaring vil jeg denne gang ikke begynde, som når vi præster underviser vore konfirmander: med klokkringning, præludium og indgangsbøn. Men jeg vil begynde med det led i messen, der hedder Sanctus, for det er gået op for mig for ikke så mange år siden, at her har vi en nøgle, der kan lukke op for messens egentlige hemmelighed.

Sanctus eller Helligsangen kom ind i Folkekirkens officielle nadverliturgi i 1912 efter at være forsvundet i mere end 200 år; men man valgte da den form, den har i Åbenbaringsbogens kap. 4, vers 8. Denne form har også en god mening, selv om jeg er overbevist om, at kommissionen dengang – og næsten ingen i vor kirke siden – har tænkt over det. Det har sikkert været en måske ubevidst liberalteologisk mening om, at ord fra NT er mere passende i en kristen gudstjeneste end ord fra GT, der lå bag, når man forkastede en næsten enstemmig kirkelig tradition: at bruge Helligsangen fra Esajas kap. 1. At bruge ordene fra Åbenba-

ringsbogen har virkelig en mening, hvis man er klar over, i hvilken grad Bibelens sidste skrift er gennemsyret af liturgi, den himmelske kirkes liturgi – og at den gerne må afspejles i vores gudstjeneste her på jorden.

Som sagt tænkte man helt givet ikke i de baner dengang, og nu er der gået næsten 300 år, siden vor kirke brugte dette messeled i dets oprindelige form. Jamen kan det da have nogen betydning, om man bruger det ene eller det andet skriftsted i messens liturgi? Jo, det kan det i højeste grad! Det er vist Karl Barth, der skal have sagt, at »det, der prædikes, det sker» – og »det, der ikke prædikes, sker ikke» – altså i det lange løb. Men dette gælder endnu mere liturgiens ord.

Jeg tror, at næsten ingen i vor kirke under afsyngningen af Sanctus skænker det en tanke, at det skal forkynde, at nu sker der en nærværelse af Gud i *vort* tempel, der kan sammenlignes med den, som profeten Esajas oplevede i den *gamle* pagts tempel. Profeten så Herren siddende på sin trone; han så seraferner, Herrens engle og hørte dem synge: »Hellig, hellig, hellig er hærskarer Herre, al jorden er fuld af hans herlighed». Og profeten må være faldet på knæ, da han svarede: »Ve mig, det er ude med mig, thi jeg er en mand med urene læber, og jeg bor i et folk med urene læber, og nu har mine øjne set kongen, Hærskarers Herre».

Det er rigtigt, at det ikke er det, vi ser i dag i *vort* tempel; men kirkens fædre har med indførelsen af dette led i messen villet sige, at det var noget tilsvarende – og ikke noget mindre virkeligt. Var *det* tilfældet, ville herligheden i den gamle pagt jo have været større end i den nye – og det er umuligt!

Også afslutningen på den gamle nadverlovsang, vi kalder »præfationen», tydeliggør denne forbindelse med Esajas's møde med Gud ved, at dér ofte bruges netop navnet »serafer». I den udgave, jeg selv bruger, er denne forbindelse svagere: »i kor med alle engle».

Der er et sted mere i messen, hvor forbindelse med Esajas kap. 1 viser sig som en vejledning i forståelsen af messen. Før oplæsning af evangeliet og den påfølgende prædiken kan præsten stille bede den bøn: »Rens mit hjerte og mine læber, almægtige Gud, du som rensede profetens læber med et glødende kul. Rens også mig således, at jeg værdigt må kunne forkynde dit hellige evangelium....»

Endelig vil jeg pege på noget, som I alle vil se ske for jeres øjne i morgen: De præster, der gør tjeneste ved alteret, går ind under præludiet og standser ved alterfoden; de bøjer sig en ikke ganske kort tid, og I fornemmer, at de siger noget til hinanden. Først derefter går de helt op til alteret. Hvad er det, der sker? Jo, de beder en syndsbe kendelse, det såkaldte Confiteor med hinanden, inden de træder op til det hellige sted. Og de giver hinanden absolutionen, som en ret præst kan gøre det.

Jeg går ud fra, at de ved messen i den hjemlige kirke beder den samme bøn. Selv beder jeg den, når jeg knæler på skamlen under degnens indgangsbøn. Noget tyder på, at denne indgangsbøn fra begyndelsen har været tænkt som en slags menighedens Confiteor – en erstatning af den oprindelige, der var gået i glemmebogen.

Sådan lyder denne bøn: »Jeg bekender for den hellige, almægtige Gud, at jeg har syndet såre meget i tanke, ord og gerning ved *min* skyld, ved *min* skyld, ved min egen store skyld. Derfor beder jeg dig, almægtige Gud: Forbarm dig over mig, forlad mig mine synder og før mig til det evige liv». I morgen vil I kunne se, at præsterne tre gange slår sig for brystet; det er, når de tre gange gentager ordene »*min* skyld». Se, hvor bibelsk det er! Det var jo netop det, toldereren i templet gjorde, for det er med den indstilling, vi skal gå til gudstjeneste.

Ja, se igen, hvor bibelsk det er! Som jeg citerede det før, måtte også Esajas svare på den hellige Guds nærvær med en syndsbe kendelse: »Ve mig, det er ude

med mig, thi jeg er en mand med urene læber, og jeg bor i et folk med urene læber....»

Nu er der et punkt, hvor jeg ikke er helt klar over, hvad præsterne gør i morgen, når de står ved alterfoden. Mange romerske præster er nu holdt op med at bede den del af den såkaldte »trinbøn», der består af Davidssalmen nr. 43; måske bliver den også udeladt i morgen. Men vi er mange højkirkelige præster, der i årevis har bedt den salme, medens præludiet lyder. For mig har den salme betydet uhyre meget, idet den har været med til at lære mig, at det er sandt, hvad Hebræerbrevet skriver (13,10), at »vi har et alter». Her er et eksempel på det, jeg nævner, at alle liturgiens ord har så stor betydning, for »de sker»!

Sådan lyder noget af denne Davidssalme: »Skaf mig ret, o Gud, og strid for mig mod det vanhellige folk.... Thi du er min tilflugts Gud, hvi har du forstødt mig? Hvorfor skal jeg vandre sorgfuld, trængt af fjender? Send dit lys og din sandhed, at jeg må komme til Guds alter, til min glædes Gud, juble og prise dig til cither.... Hvorfor er du nedbøjet, sjæl, hvi bruser du i mig? Bi efter Gud, thi end skal jeg takke ham, mit åsyns frelse og min Gud».

Grundtvigs salme »Som tørstige hjort monne skrige» (DDS 377) er en gendigtning af salme 42 samt nr. 43, jeg lige har citeret det meste af; han har givet kendt den gamle trinbøn. Digtet er vidunderlig skønt, men næsten umulig at bruge som menighedssalme – især linjen: »når andre til kirke mon gange». Derimod som indledning til tjenesten ved alteret er salme 43 inspirerende og uopslidelig.

Nu er jeg endelig nået til centrum i mit svar på spørgsmålet: »Hvorfor gør vi sådan?» For vi er nået til det alter, som det hele er samlet om – her, hvor parallellen til Esajas's oplevelse i det gamle tempel er så tydelig udtrykt i liturgiens brug af serafernes »Helligsang».

Hebræerbrevet har virkelig ret – det er kærnen i det højkirkelige syn, som og-

så er det oprindelige lutherske syn: »Vi har et alter». Den hellige apostel Paulus bekræfter det i 1. Kor. kap. 10, hvor han bruger udtrykket »Herrens bord», men i hele sammenhængen paralleliserer det med afgudernes offeralter. Professor Reginald Prenter har ramt det centrale, når han siger, at selve nadverens under er, at offeret på Golgata langfredag og brødet og vinen på bordet skærtorsdag er een ting. Det er det hellige sakramentes hemmelighed, som Jesus indstiftede som sit »testamente», sin sidste vilje »i den nat, han blev forrådt». Her er alteret på højen og bordet i »ovensalen» gjort til eet, så det gode danske navn »alter-bord» er forbavsende rammende. Det er forkert, hvad man undertiden kan høre, at romerkirken har et alter, medens vi kun har et bord. Et enkelt bevis er blot dette, at flere af vore middelalderkirker har bevaret altre, der tydeligt er formet som et bord.

I nutidens Folkekirke er denne vor kirkes gamle tro ofte fornægtet: at »vi har et alter». I denne rige Folkekirkes kirkebygninger kan næsten alt være komplet fra varme anlægget til orglet og høreapparaterne – bortset fra een ting, alteret! Her er man usikker – netop på det sted, hvor præsten skulle råde, som organisten gør ved orglet og graveren ved fyret. Han ved ikke, hvad han skal gøre ved det, ja han kan måske udvirke, at »Selskabet for kirkelig kunst» skaffer nogle rasende dyre tekstiler og noget overmåde fint sølvtøj. Men ellers kan i mange fint restaurerede landsbykirker alteret være en hel rodebutik: der ligger gamle ritualbøger; jeg har selv set »Salmebog for Kirke og Hjem» ligge der og et laset konfirmandtestamente; ofte fyldes den centrale plads på alteret af en kæmpe stor Bibel, der selvfølgelig aldrig bruges, ja undertiden en billed-Bibel! Ofte finder man en vældig porcelænskande, hvor der kan være vin til en hel garnison. Der kan stå en tilsvarende skål, der ikke har haft nogen funktion, siden der blev indført særkalke for måske 60 år siden. En tilsvarende brødæske kan også stå

der; men den er altid tom, akkurat som vinkanden. Engang under en vikartjeneste forargede jeg degnen ved at ødelægge en masse god vin ved at tømme den fyldte kalk over i den bortset fra den smule, der skulle bruges til de 4-5 altergæster, for kanden var snavset.... Engang så jeg en dåbskande af tin stå på alteret i en nyrestaureret kirke!

Præsten har nemlig ofte overladt det til graveren ikke blot at passe fyret, men også alteret. Det er ham, det er blevet overladt at opstille de forskellige genstande, så det minder om buffeten i hans barndomshjem. Ofte er der næsten ingen plads tilbage til præstens tjeneste; men det er heller ikke nødvendigt, for graveren har fyldt op med brød og vin, så der er nok til et helt år i det lille sogn. Ofte véd graveren ikke, hvad det hele er til, for han går aldrig til alters; efter sammenringningen hygger han sig hjemme med formiddagskaffen og søndagsavisen.

Men det er ikke ham, der er den skyldige; det er præsten! Han har nemlig glemt, eller han tror ikke på, at »vi har et alter»; han nævner det aldrig i sine prædikener, og han opfører sig deroppe i kirkens østende, ja netop som om det blot var en gammeldags buffet med forskellige pyntesager på. Når der »holdes altergang», som det siges, læser han nogle ord, der heller ikke særlig meget tyder på, at det er et alter. Han foretager sig intet ved det bord under salmen efter prædiken; så hurtigt som muligt tager han disken med oblaterne i den ene hånd og med bogen i den anden læser han om Jesu indstiftelse af nadveren – og bagefter ligeså med den fyldte kalk. Senere kommer graveren resten af oblaterne i den gule blikæske og gør tilsvarende med resten af vinen. – En ung indremissionsk hjælpepræst, der engang assisterede ved en stor altergang, blev sendt om bag alteret efter denne blikdåse og fyldte disken op, så uddelingen kunne fortsætte. Uden tidligere at have tænkt særligt over den slags, fortalte han mig senere, at det var som at dele småkager rundt – han havde

altså et sikkert instinkt for det rette.

Da Folkekirken i 1953 fik sin sidste nye salmebog, havde kommissionen som en sikkert klart bevidst handling ændret nogle linjer i nr. 427, Kingos nadversalme, »O Jesus, på din alterfod«. Nu måtte vi ikke mere bede denne bøn: »O Jesus, lad mig aldrig gå / fra dette bord, hvor du est på...» Det stærke, realistiske »est« eller »er«, som er så grundlæggende for den lutherske nadvertro, var blevet erstattet med det udflydende »Guds gaver«.

Til gengæld gav den gamle kommission os dog for første gang den norske Landstads oversættelse af Thomas af Aquinos prægtige nadversalme: »Sion, pris din saliggører«; men ganske typisk sprang man det mest lutherske og samtidig ægte katolske vers over. Det vers står i den norske kirkesalmebog, der bærer Landstads navn; om den er revideret ud i en senere udgave, ved jeg ikke; i den såkaldte »Nynorske salmebog« fra 1925 er det vers i hvert fald ikke med. Derimod er det kommet med i vort nyeste salmebogstillæg, »129 salmer«; blot det ene vers samt »minutidebogen« bagi er hele tillægget værd! Sådan begynder det vers, der var for provokerende for flere moderne salmebogskommissioner: »Brødet, vinen, signet, viet / i hans navn, som os har friet, / er hans legem og hans blod. / Ej forstanden det udgrunder, / troen ene ser Guds under«.

Hvorfor »gør præsterne sådan« i morgen oppe ved alteret? Jo, som nævnt tror de med Bibelen, at »vi har et alter«. Og de tror – igen med Bibelen – og med den »ene, hellige, almindelige (katolske) og apostolske kirke« og med Kingo og Landstad, at der sker et under deroppe. Det var dette under eller dette nærvær, jeg til indledning ud fra Helligsangen sammenlignede med Esajas's tempeloplevelse. Men med NT (Hebr. 10,1) og en linje fra Landstads og Thomas Aquinos nadversalme (DDS 417,1) må vi sige, at »sagen følge nu på skygge«, d.v.s. det i den gamle pagts tempel er kun »en skygge af det kommende« i den nye pagts

tempel: Kristi sonoffers nærvær under det velsignede, indviede, konsekrerede brød og vin. Det er dette under, som alt leder frem til – også i en ret luthersk messe. Fordi vi tror *det*, »gør vi sådan i morgen«.

Det første, en præst gør, når han bliver høj Kirkelig, er derfor normalt, at han rydder op på denne »hylde« under alterbilledet, fordi det er et alter! Han fjerner plastic-dugen, som graverkonen måske har lagt på, for hun skal jo vaske alterdugen. Han fjerner også det gullige bordpapir, jeg engang har set ligge bagest på alteret af hensyn til stearinpletterne. De lasede bøger fjernes, ligeledes de overflødige »pyntesager«. De store alterstager skubbes hen bagest på alteret og helt ud til alterets endesider; eventuelle blomster anbringes på samme linjer, så et alterkrucifiks eller eventuelt den syvarmede lysestage kan stå i midten. På denne måde bliver der plads til det, der skal gøres på Herrens alter. Alterkalken sættes midt på bordet, så alle kan se, at her er centrum for det alt sammen. Disken anringes som låg på kalken; det er en interessant detalje, at sådan er disse to hellige kar formet i vor kirke i flere århundreder efter reformationen. Ovenover kan man lægge et serviet, foldet sammen tre gange, så den hænger ned på begge sider – altså dækker, men skjuler ikke.

Visse høj Kirkelige præster har overtaget en nyere romersk skik med en særlig tilhylning af det hele. Det kan se smukt ud med stof i messehagelens særlige farve; men personlig har jeg aldrig kunnet se nogen mening dermed. Ved det offtentlige præstekonvent efter de første kirkedage i Risskov i 1960 spurgte en præst mig, hvad det mærkelige var, man så højtideligt bar ind og ud af kirken. Jeg har aldrig glemt, at jeg måtte svare: »Ingenting – kun de tomme kar«.

Måske har præsten fået syet en lille dug, Corporalet, som kalk og disk skal stå på; det giver god mening. Helt ude ved alterets højre side sætter han en æske med brød og en kande med vin; de

bør helst ikke være af sølv eller andet fint, for de indeholder kun brød og vin. I en af de kirker, hvor jeg har gjort tjeneste, var der en brødæske af tin fra 1700-tallet; her var theologien endnu i orden! Nu bruger jeg blot en kuvertkaraffel, så enhver kan se vinen.

En bøn, præsten efter gammel tradition kan bede stille efter beredelsen, er taget fra Davidssalmen nr. 26,6-8: »Jeg tvætter mine hænder i renhed, at jeg kan vandre omkring dit alter, Herre, for at istemme takkesang, fortælle om alle dine undere. Herre, jeg elsker dit hus, hvor din herlighed bor«. – Ja, se igen, hvor bibelsk det hele er! Menigheden kan nu se, at vi foretager os noget ved det alter; det er reelle, jordiske ting, der nu skal helliges af Gud. – Måske vil vi i morgen på det sted i tjenesten se to lægfolk, repræsentanter for Guds folk gå op til præsterne med disse jordiske ting. Sådan gjorde man i den ældste kirke, for det var menighedens gaver. Det, der ikke blev indviet, altså det, der var for meget, blev bagefter af diakonerne delt ud til menighedens fattige; brød og vin var jo jævne folks kost dengang.

Det er en rest af dette, en praktisk erstatning, næsten alle jordens kirker bruger, når der under salmen efter prædikenen, lige inden nadveren bliver indsamlet pengegaver i klingpungen, som derefter højtideligt modtages af præsterne. I Folkekirken er dette enten helt forsvundet – eller gjort endnu mere konkret ved vores såkaldte »offergang« til alteret. Ordet er meget talende, skønt meget få i vor kirke kender dets oprindelige mening. Salmen, der synges under denne handling, kaldes »offertoriesalmen«. Den er enten en lovsang eller en såkaldt »subjektiv« salme, der som svar på Guds ords prædiken udtrykker vores overgivelse til Gud, »ofret« af vort liv til Gud, ja vor omvendelse til ham. Det er også det, som brødet og vinen – d.v.s. jordens gaver – og pengeofferet skal udtrykke: os selv, vort liv.

I kirkens gamle erkendelse af dette så-

kaldte »offertorium« – ret forstået, så det ikke bliver grov vranglære som på reformationstiden – er der dybe perspektiver om skabelsen og menneskelivet, som er glemt af de fleste i vor kirke. I min messebog har jeg aftrykt tre bønner, der viser vejen; de to er fra den nye romerske messe, som enhver ret lutheraner kan bede. Sagens kerne møder vi ganske enfoldigt, når vi ved høstgudstjenesten har offergang under afsyngelsen af Jakob Knudsen's salme »Vi pløjed, og vi så'de« og kommer til disse linjer: »Vi kan jo intet give, / som nogen ting er værd, / men tag mit stakkels hjerte, / så ringe som det er« (DDS 678).

Men det, der her er nævnet, er kun beredelsen! Regin Prenter vover at sige, at Luther og de fleste i vores kirkeprovin's direkte har tolket nadverens såkaldte »indstiftelsesord« forkert. Man har forstået Jesu ord »gør dette« som blot det at spise og drikke, og det er en skæbnesvanger misforståelse, der rent eksegetisk er umulig. Nej, »gør dette« betyder at gøre *alt* det, som Jesus gjorde den aften: han tog – han takkede – han brød brødet – han udtalte nogle bestemte ord, og han gav dem det.

Det er alt dette, *vi* også skal »gøre«! Det, der er mest forsømt hos os, er dette med at takke eller »velsigne«, som det også kaldes i NT. Rent historisk véd vi, hvordan den ældste kirkes takkebønner lød ved nadveren. Den form, vi bruger i morgen, kender vi fra alle lutherske kirker, fra den anglikanske og den romerske; i store træk er de ens. Og vi véd også rent historisk, hvordan jødernes takkebønner lød ved påskemåltidet og lignende lejligheder – altså efter al sandsynlighed noget i retning af, hvordan Jesus bad den aften! At bønnen var rituel, er i hvert fald helt indlysende, for sådan bad man dengang – foruden at man selvfølgelig også bad såkaldte »frie« bønner i enrum, som Jesus også gjorde.

Det er en takkebøn, hvor vi ihukommer alle Guds velgerninger og frelsesgerninger. Det næsten uoversættelige ord

»ihukomme» er ikke bare noget med at »huske på», nej det er noget med: at gælde nu, gælde for os nu. Det er meningen med den bøn, vi hører i morgen. Så vil der også normalt være en såkaldt »epiklese», en påkaldelse af Helligåndens gerning; intet af det, der sker ved alteret, sker ved vor egen kraft. Ret højkirkelighed bør altid være ret »karismatisk».

Sådan vil vi i morgen kunne se, at præsten gør det, han er ordineret til – med Landstads ord i den omtalte salme: han velsigner, han indvier, d.v.s. han »konsekcerer». Vor egen kirke har endnu en viden derom, idet menigheden rejser sig, når indstiftelsesordene lyder. Mon ikke nogle i morgen vil kunne se, hvad der sker: præsten »tager» disken eller patenen med brødet; den står endnu på dugen, medens han siger begyndelsesordene om det, Jesus også gjorde. Han løfter patenen halvvejs op og siger det, man har kaldt nadverens skaberord: »Dette er mit legeme...» og løfter den derefter op mod Gud som det eneste offer, hvormed syndere kan forsones med ham – og vi kan et øjeblik bøje os eller knæle, som det nu er vores skik. Og derefter sker det samme med kalken.

Bagefter kan vi så bede Herrens bøn højt med hinanden og tilbedende synge om det »Guds Lam, der bar alverdens synder». For nu er – igen med Landstads ord – underet sket: Golgathas offer er iblandt os, forsoningens og forligelsens under.

Ved messen i morgen sker der måske på dette tidspunkt en ting, som ikke sker synligt i vor almindelige messe derhjemme, men helt givet ofte sker i hjertene. Det er med apostlen Paulus's ord blevet kaldt »fredskysset» (f.eks. Rom. 16,16) eller »fredshilsenen». Egentlig er det en slags »tagen bogstaveligt» Jesu ord i Mt. 5,23-24: »... når du bringer din gave til alteret og der kommer ihu, at din broder har noget imod dig, så lad din gave blive der ved alteret og gå først hen og forlig dig med din broder, og kom så og bring din gave».

Ordene lyder: »Herrens fred være altid med eder», og præsten går hen og lægger sine hænder på medtjenerens skuldre og bøjer sig for ham. De gør det mere diskret, end kommunisterne i Sovjet gør det som en arv fra deres kirke; de kysser ikke rigtigt! Jeg har set islændinge, der mødtes til kristent vennestævne, bruge den samme kirkelige hilsen. I morgen vil vi se, at denne hilsen forplantes ned i kirkestolene fra person til person med et forhåbentligt glad smil og ordene: »Herren være med dig». Det er en dejlig kirkeskik at bruge ved særlige lejligheder. Så først går vi op for at modtage det allerhelligste sakramente.

Når sakramentet er uddelt, vil I hos højkirkelige præster kunne se, at de bagefter tømmer kalken og måske skyller den. Grunden er den, som Luther og hans efterfølgere i mange slægtled holdt meget strengt på, at der ikke måtte være noget tilovers – eller i hvert fald, at det indviede, Herrens legeme og blod ikke måtte blandes sammen med det uindviede; det var afskedigelsesgrund engang! Undertiden bliver vi nødt til at gemme nogle hostier i en sølvæske til næste gang. Modsat: slår de ikke til, må vi konsekvere flere, d.v.s. læse Herrens ord i ærbødighed een gang til. Enten gøre det stille eller højt, så alle kan høre det, som jeg oplevede en norsk højkirkelig præst gøre det for et par år siden i Oslo Domkirke, og som en formand for Indre Mission i København gjorde det for en meneskealder siden.

Den nadverlovsang, vi kalder »præfationen», med dens særlige indledning har ligesom takkebønnen eller »eucharistibønnen» klare bibelske og jødiske forblender. Men kirken har ikke kunnet lade være med at gå videre i samme spor. I Mt. 26,30 læser vi disse ord efter nadverens indstiftelse: »Efter at de havde sunget lovsangen, gik de ud til Oliebjerget». Nu véd vi, hvad den lovsang, der lød den aften, bestod af. Det var det såkaldte »store Halleluja», Davidssalmerne 115-118, som har inspireret Kingo til hans

pragtfulde passionssalme, nr. 154 i DDS.

Ja, derfor »gør vi sådan i morgen» og ved de fleste af årets gudstjenester derhjemme, synger det glade Halleluja, »pris Herren». Når den sidste af disse Halleluja-salmer bruger udtrykket »Velsignet den, der kommer i Herrens navn», er det en af grundene til, at dette udtryk også lyder i vores nadverfejring, som det lød ved indstiftelsen. – En anden grund er, at med disse ord hilste folkeskaren Jesus, da han holdt sit sidste indtog i Jerusalem palmesøndag – med et tilføjet »Hosianna i det højeste». Se, hvor bibelsk det er, at vi hilser Herren med de samme ord, når han holder sit nutidige indtog hos os i den hellige nadver! – Det er i troen på den samme »realpræsens», d.v.s. »virkeligt nærvær» hos os, at vi i morgen vil se den celebrerende præst lige inden uddelingen løfte hostien – eller patenen med det indviede brød op for menigheden og sige Johannes Døberens ord ved Jordanfoden efter: »Se Guds lam, som bærer verdens synd!» (Johs. 1,29). For de gælder os; han er nærværende nu. Denne skik er vi nogle, der frimodigt bruger i vores hjemlige messe som en konsekvens af vor kirkes tro.

I denne sammenhæng giver det god mening, at jeg ganske kort besvarer et eventuelt spørgsmål om, hvorfor præsterne bruger messeklæder i morgen – og gerne derhjemme. Det er udtryk for, at præsten netop på det sted »repræsenterer» den Kristus, der engang gik i en nogenlunde lignende klædning! Som Kristi »repræsentant» siger han de ord, Kristus sagde, og gør det, som Kristus gjorde. Det er der mange bibelske belæg for: Paulus's ord: »... vi beder på Kristi vegne: Lad jer forlige med Gud!» (2. Kor. 5,19). Jesu ord: »Hvem I forlader synder, dem er de forladt...» (Johs. 20,23 m.fl.). Eller disse: »Den, som hører jer, hører mig» (Lk. 10,16).

Det er gammel luthersk lære – tænk blot på Kingos ordinationssalme, nr. »O Jesus, præst i evighed». Jeg kan f.eks. også pege på en fornem altertavle netop

fra Kingo-tiden i Sønder Vium kirke. Som på næsten alle altertavler fra den tid er centrum et billede af måltidet i Jerusalem skærtorsdag aften; men her er det med en række detalier udført som et direkte spejlbillede af den nadver, der skal fortsætte i den landsbykirke i slægt efter slægt. Lige bag Jesus er der f.eks. nøjagtig den samme romanske korbue, som er lige bag præsten, og korets lysekrone ses også på billedet. Det er en meget fin nadvertheologi. Men stod præsten foran dette billede blot i sin gammeldags akademikerdragt, som den sorte præstekjole jo er, passede billederne ikke sammen. Altertavlen næsten råber til præsten: »Se nu at opgiv dine modernistiske tilbøjeligheder og få det messetøj på!»

Måske vil nogen i morgen spørge: »Hvorfor er der flere præster i tjeneste på een gang?» Hertil kan svares forskelligt. Først et modspørgsmål: Mon ikke nogle lægfolk kan ane lidt om præstens ensomhed oppe ved det alter? Eller forstå, at det er utrolig meget, en præst skal være aktivt med i måske halvanden time? I dag skal der vel være mindst tre speakere til at klare en radioavis på 20 minutter.... I romerske, anglikanske og mange andre kirker, hvor der er ansat to eller flere præster, er det helt selvfølgelig, at een er »celebrant», d.v.s. har hele liturgien, og en anden alene er prædikant; så skifter de selvfølgelig disse tjenester imellem sig. I Folkekirken kan man undertiden se, at den ene præst tager den såkaldte »formesse» og den anden nadvermessen; men dermed bliver »altergangen» noget for sig selv, løsrevet fra gudstjenestens helhed, og det er teologisk forkert. Værre er måske, når det er en fremmed præst, der er celebrant og uddeler nadveren til en hjord, der ikke er hans egen. At vi bliver nødt dertil under ferie og sygdom, er en anden sag. Det er iøvrigt ekstra krævende at tjene ved et alter, hvor alt er fremmed for præsten.

At der ved særlige festgudstjenester er to ekstra præster i tjeneste ved alteret, en diakon og en subdiakon er netop med

til at vise, at der er fest i kirken. En dansk »festgudstjeneste« udmærker sig jo normalt ved, at altergangen stryges, som Lindhardt vittigt har udtrykt det. Iøvrigt er der mange vidnesbyrd om, at menigheden normalt synes, det er smukt og opbyggende, når begge sognets præster broderligt tjener ved samme alter. — Hvis der i morgen er endnu flere medvirkende, er disse »ekstra« taget ud af lægfolket for at bevidne, at mænd og kvinder fra »de troendes almindelige præstedømme« også kan have en tjeneste ved alteret ved særlige lejligheder.

Jamen, hvorfor så denne procession ind og ud af kirken? Er det ikke kunstigt? — Så må det i hvert fald også være kunstigt, når bruden føres op i koret af sin far under orgelbrus, medens alle rejser sig! Og når konfirmanderne går ind i kirken under festpræludiet! De højkirkelige vil blot holde mange flere festgudstjenester, end man normalt gør i Folkekirken; hver højmesse er iøvrigt en fest — med Regin Prenters ord: »Den ugentlige kongehyldning af Kristus«. Selv den mest lavkirkelige præst går egentlig ind i kirken i »procession« under orgelpræludiet — blot med sig selv! Det er vor kirkes orden, en tydelig rest fra dengang, da flere medvirkede. — Når man møder visse menneskers — også præsters — indvendinger mod helt selvfølgelige ting, *vi* gør, undrer det mig ofte, at de har oplevet så lidt på deres mange udenlandsrejser.

Jeg begyndte denne messevejledning ved gudstjenestens sidste halvdel, nærmere bestemt ved det gamle Sanctus med dets vidnesbyrd om Herrens nærvær også i *vort* tempel. Men det er det samme nærvær, der bevidnes stærkt ved messens begyndelse, nemlig menighedens Kyrie-råb: »Herre, forbarm dig over os! Ja, hvorfor synger vi sådan noget i morgen — og mange af os i vore sogne? Vi gør det i den tro, at Kristus er nærværende hos os, som han var det hos alle elendige på sine vandringer på Det hellige Lands veje dengang! Det er samtidigheden med Kristus, det drejer sig om. — Med rette har man

kaldt dette, i mindste fald 3-foldige råb til den treenige Gud for messens mest »folkelige« bøn. Det er nemlig ikke specielt en bøn om tilgivelse og nåde, hvad visse liturgier især fra forrige århundrede kunne tyde på. Da blev bønnen besvaret af et nådestilsagn af præsten. Nej, det er netop igen helt bibelsk, en bøn, der kan bedes af alle — af hedninger, af tvivlere, af alle ulykkelige, for det var netop sådanne, der råbte det dengang! Alt kan vi lægge ind i den bøn; det er bønnens særlige storhed, at den også er for »småfolk«, hvis syndsbegreber endnu ikke er alt for afklarede. Rent historisk ved vi, at det forholder sig sådan, idet Kyriet, som vi kender det, er rester af gamle »litanier«, d.v.s. bønseråb om alle mulige forhold, der stadig blev afbrudt af menighedens »Herre, forbarm dig over os!« Ved at bruge det 3-foldige Kyrie i en lang årrække har jeg fået den erfaring, at det er lovlig kort. Det kan virke lidt »formularagtigt«; vi kan have behov for mere tid til at give os hen i den bøn. Det 6-foldige, der står bag i Salmebogen (s.11, netop i forbindelse med et »litanium«), er bedre; kunne der skabes en folkelig form for det 9-foldige, ville det være godt. Den bøn, vi kalder dagens »kollekt«, som vi da heldigvis har bevaret — endda to rækker af den — er oprindelig den afsluttende bøn, hvori alt i det oprindelige Kyrie-litani blev sammenfattet, deraf navnet.

Nu vil den opmærksomme måske opdage, at vi adskiller Kyriet fra Kollekten med det såkaldte Gloria. Grunden er den enkle, at dette led kom i brug i kirken meget senere; men hvor er det godt, at vi har fået det med. I morgen og normalt hos danske højkirkelige præster lyder kun begyndelsen; men det er også det vigtigste, kristenhedens ældste julesalme, den, som englens sang julenat: »Ære være Gud i det højeste, og fred på jorden i mennesker velbehag«. I andre kirker synger menigheden derefter den lovsang, der kaldes Laudamus. Den er meget smuk, og vi har en fin melodi til den; i mange år har jeg ønsket, at vi skulle synte den

ved højkirkelige stævner. I morgen synger vi sikkert det andet vers af salmen »Aleneste Gud i Himmerig« (DDS 360), som er en gendigtning af Laudamus. En række lutherske kirker gør det samme ved de almindelige gudstjenester; *det* vers er også uopslideligt.

Jamen, »hvorfor gør vi *det*« — synger dette Gloria? Jo, for det er det bedste svar på menighedens Kyrie-råb: en lovprisning for inkarnationen, en lovsang, fordi Gud blev menneske på jord i Jesus. Heri ligger nemlig svaret på *al* menneskelig nød, svaret til *al* menneskelig længsel! Og her er igen et vidnesbyrd om troen på Kristi reale nærvær i vor gudstjeneste. Jeg valgte her at bruge Sanctus-ledet som indgangsnøgle til forståelse af messens virkelighed; jeg kunne også have brugt Gloria-ledet som nøgle. — Den kendte Kirkelig-Centrumsmand, den afdøde Ribe-biskop Scharling kaldte engang den hellige nadver »Kristi fortsatte inkarnation« i denne verden. Tilsvarende omdigtede Svend Borregaard en kendt julesalme (DDS 89) ord på denne måde: »Underlig klædt i *brød og vin* / kom på vor brøst at råde bod! O, Gud ske lov!« Selv om linjerne ikke rimer, kan man godt sige, at det er på grund af denne virkelighed, at »vi gør sådan i morgen«. Fordi vi tror på Kristi nærvær, når vi — ham til ære — *gør*, som han har befaleet os »i den nat, han blev forrådt«. Det er ud fra lydigheden mod denne befaling, at alt det andet rent bibelske materiale er lagt til som udtryk for troens svar på det under, der sker i vort tempel.

Egentlig burde jeg måske slutte her; men da jeg véd, hvor meget mennesker kan spørge om, har jeg endnu nogle korte svar. — Hvorfor læses der *to* tekster i messen? Jeg er ikke helt sikker på svaret; måske skyldes det blot, at de første kristne var vant til to læsninger i deres synagogetjeneste. Jamen, hvorfor bruger vi i morgen ikke *tre* læsninger, som man gør de fleste steder ved højmassen i Folkekirken? Fordi skikken med at læse to evangelietekster ikke engang er 100 år gam-

mel og vist ikke kendt i andre kirker! I dag må vi gerne stryge den ene læsning, og det er en utrolig lettelse af den tyngde, der kan være over Folkekirken højmesse, for efter pudsig dansk skik skal der så også en ekstra salme til, den helt overflødige 3. salme, der ellers er ukendt i kirken. De to læsninger fra alteret virker som tom ritualisme, når de ikke bruges til noget, og det gør de jo ikke, når der skal læses en 3. tekst på prædikestolen at prædike over.

Et nyt spørgsmål: Hvorfor kommer trosbekendelsen i morgen *efter* prædikenen, hvorfor skal også *det* laves om? Jo, for det er en gammel rest fra den romerske forfaldstid, som Folkekirken har bevaret — fra den tid, hvor der ofte ingen prædiken kom efter teksternes oplæsning. I en sådan situation *måtte* trosbekendelsen, Credo, jo komme lige efter læsningerne. Nu er det klart logisk, at efter tekstlæsningerne med den påfølgende udlægning af Guds ord må komme det eneste svar, som Gud venter på, nemlig, at vi siger: »Jeg tror...«

Hvorfor læser præsten — eller præsterne — epistlen ved den ene side af alteret og evangeliet ved den anden side? Et modspørgsmål: Hvorfor er der altid et stort lys ved hver ende af alteret og ikke blot et i midten? Meningen er måske blot pædagogisk: at der er en meningsfyldt afveksling i det, der sker fra alteret. For det *er* jo forskelligt, og som påvist er det, der sker fra midten, centrum i det hele. Forøvrigt: nordsiden i kirken, kvindesiden er evangeliesiden, den fine side, som solen skinner på! Når præsten i gammel tid — og nu ofte igen i den moderne Romerkirke — stod *bag* ved alteret, var evangeliesiden også den højre side, altså igen den »fine« side.

Jamen, hvorfor gør præsterne i morgen forskellige bevægelser med hænder og arme; det er da unaturligt? Nej, det er netop naturligt, for vi mennesker bruger nemlig altid forskellige slags gestus, når vi taler udenfor kirken. Hvorfor så ikke også gøre det derinde? Det er iøvrigt igen

noget helt bibelsk, når præsten f.eks. berder med løftede hænder! De mest anvendte af præstens bevægelser i messen er en hjælp til bedre at kunne være levende med i det alt sammen, så det hele ikke bare bliver nogle lange remser. En præst, der har lært sig at bruge en del af den slags, fornemmer dem helt selvfølgelig og rigtige; der er jo også snart 2000 års erfaring bag!

Jamen, hvorfor gør højkirkelige præster og lægfolk så mange korstegn? Her til må straks svares, at det er, hvad man kalder »adiafora«, altså en helt frivillig sag. Kong Christian den 10., der som sit barnebarn var en flittig kirkegænger, slog altid korsets tegn for sig, når velsignelsen havde lydt, og netop på det sted gør mangfoldige mennesker det. Og her er vist svaret på spørgsmålet om andre korstegn: de skal udtrykke vores modtagelse, vores Ja til det, der sker. F.eks. et Ja til trosbekendelsen — et Ja til »Velsignet være han, som kommer...« — et Ja til absolutionen, et Ja til modtagelsen af sa-

kramentet o.s.v.

Nu er jeg endelig nået til vejs ende med mine svar på spørgsmålet: »Hvorfor gør vi sådan i morgen?« og svarene til min udvidelse af spørgsmålet: »Hvorfor gør højkirkelige præster sådan i større eller mindre grad, når de fejrer messe derhjemme?« — Men der er i hvert fald en meget vigtig ting, jeg slet ikke har svaret på: spørgsmålet om prædikenens betydning! Prædiken i messen betyder virkelig meget — og skal gøre det i en luthersk kirke. Personligt kan jeg sige, at det måske er, fordi prædiken betyder så meget i mine gudstjenester, at jeg i så mange år af mit præsteliv har kunnet bruge den rige vesterlandske og ægte lutherske messe i mine kirker uden problemer af nogen art.

Men der er sikkert ikke et eneste menneske, der stiller det spørgsmål: »Hvorfor skal der prædikes i morgen?« Så behøver jeg jo heller ikke at svare på det!

Poul Ulsdal

1981

*”Hvor er nu de gamle Dage,
som i Tidens Strøm forsvandt”*

(Grundtvig)

1973 holdt et nyt ord sit indtog i sproget: *genbrug*! Genbrug er tit godt og nyttigt. Året igennem kommer flittige unge mennesker og afhenter stabler af aviser, tryksager og bøger. De modtager også gamle stole og andet ragelse.

Skraldet må man putte i dertil indrettede poser, som så afhentes af andre og leveres til forbrændingsanstalter, hvor skidt det kan blive til varme.

Det er egentlig en trøst at tænke, at de mange udsklip, man har samlet i årets løb, kan blive til nyttig varme. Så var artiklerne alligevel til gavn.

Inden de fleste af mine udsklip daler ned i papirkurven som første station på vejen, kigges de endnu engang igennem.

Hvad var det mest interessante i det svundne år?

»Hvor er nu de gamle STIER?»

Årets vigtigste begivenhed var sikkert, at en formand for INDRE MISSION betradte en ny sti!

Dette gør mange kirkeministre forresten også. Det er snart ikke til at hitte rede i, hvem der er minister hvornår.

Men altså: ministeren i sidste års advent ville gerne gøre fru Karen Horsens til domprovst på Sjælland, og ministeren gjorde, hvad han ville.

Ministeren var så snedig samtidig at gøre John Ørum Jørgensen til provst i Jylland. Dette var så raffineret, at mini-

steren må have været Jørgen Peter Hansen!

Raffinementet bestod i, at Ørum Jørgensen var — og stadig er — INDRE MISSIONs formand.

Biskop Johs. W. Jacobsen ønskede ikke Ørum Jørgensen, men der var ingen sti udenom. Biskoppen er en fin mand. Han gav derfor en smuk og fornuftig grund til ikke at ønske Ørum Jørgensen. Det blev alligevel ham!

Hvis man ikke kender den nye provst — jeg gør det ikke — måtte man sidste jul tænke, at han er en vatnisse.

Straks den attråede provstetitel var opnået, oplyste Ørum Jørgensen, at han ingen betænkeligheder havde ved at indsatte kvinder i præsteembeder og føre tilsyn med dem. Dette betragtede han som noget (kun) »administrativt«. Biskop Jacobsen havde en anden mening derom.

En uge senere fortalte Ørum Jørgensen, at han egentlig slet ikke var imod kvindelige præster. Han erklærede, at han havde overlevet (siden 1971) at være blevet ordineret sammen med en kvinde. I sin studietid havde han iøvrigt betragtet spørgsmålet om kvindelige præster som en underordnet sag, og sådan fornemmede han det også i sin præstetid.

Ørum Jørgensen var meget hurtigt blevet medlem af INDRE MISSIONs hovedbestyrelse. Mærkeligt, at den selvsupplerende bestyrelse ikke huskede bibelordet: »Bliv i Jeriko, til jeres skæg er vokset ud»!

Ørum Jørgensen fortæller, at han blev mere og mere usikker i spørgsmålet om kvindelige præster. Eftersom han altså hidtil havde betragtet det som et »underordnet« spørgsmål, må meningen vel være, at han efterhånden så det som noget ikke-underordnet!

Denne tolkning er dog næppe rigtig, selv om han omtaler en »uvilje« mod kvindelige præster. Han skriver: »Jeg har aldrig kunnet finde et klart svar i min bibel, og når jeg skulle begrunde min uvilje mod kvindelige præster, måtte jeg henvise til traditionen«. Dette var da en del!

Bare han var blevet ved dermed!

Ørum Jørgensen betonedede, at han som formand havde »en historisk forpligtelse til at holde Indre Mission indenfor folkekirken«, og derfor — fortsatte han — søgte han altså provstestillingen! Det må siges at være et smukt motiv! Mon det var det eneste?

Så langt i læsningen af Ørum Jørgensen's redegørelser kom jeg til den opfattelse, at han nok var noget af en vatnisse, men at han snarere skulle karakteriseres som en naiv sjæl.

Han fortæller nemlig videre, at han slet ikke havde betragtet provstestillingen i sammenhæng med spørgsmålet om kvindelige præster, og han følte sig ligefrem »overrumplet« over spørgsmålet, om han ville indsætte kvindelige præster!

Ørum Jørgensen bekendte også at have levet i uvidenhed om, at en provst — det var Erich Alshauge — nedlagde sit provstehverv i en tilsvarende sammenhæng.

Egentlig er det rystende, at INDRE MISSION har en så naiv og uvidende formand!

Mange ønskede, at Ørum Jørgensen skulle vælge mellem at være provst eller formand. Selv afviste han dette valg.

Nu blev det hans opfattelse, at kunne han ikke være provst, kunne han heller ikke være præst i en kirke, »hvor alle overordnede stillinger reserveres folk med en anden holdning end min — ikke fordi det er min holdning, men fordi det er den almindelige holdning i de fleste kirker i vore nabolande og var det i vor kirke indtil 1948».

Han sagde, at hans svar var et nej! Det forekommer imidlertid, at svaret blev et ja! Til provstestilling i en kirke, hvor kun tilhængere af kvindelige præster kan blive provster!

Ørum Jørgensen gjorde gældende, at han altså ville forblive som formand, og så håbe på at undgå indsættelse af en kvindelig præst.

Kunne han ikke undgå dette, ville han søge at føre INDRE MISSION ud af en

sådan folkekirke.

I første omgang ville han søge om fritagelse for sådan indsættelseshandling.

Juleaften syntes det vatnissegtige borte, idet Ørum Jørgensen erklærede, at han ville stille sig sammen med modstandere af kvindelige præster, ja, stå foran dem i deres kamp for respekt og forståelse for deres synspunkter ved at undlade i påkommende tilfælde at indsætte kvindelige præster!

Så blev det januar! Det blev midt i januar! INDRE MISSIONS bestyrelse udstedte en erklæring, hvori man hævdede et »Skriften alene» som rettesnor i alle spørgsmål vedrørende kristen tro, lære og liv. Man indrømmede, at i forståelsen af skriftbegrundelsen mod kvindelige præster stod bestyrelsen delt. Derfor måtte de lokale samfundsbestyrelser selv tage ansvar for deres standpunkt i sagen.

Dermed var bestyrelsens hænder vasket. Sorteper var spillet videre. Hvad sådan set allerede var sket 8 år forinden. Eftersom Ørum Jørgensen da var medlem af bestyrelsen, forekommer det mærkeligt, at han ikke — som hævdede af ham — blev spurgt om sit syn på kvindelige præster. Selv kunne han vel også have redegjort for sin mening.

Kristeligt Dagblad skrev en leder om bestyrelsens erklæring. Man hæftede sig ved udtrykket »Skriften alene» og minde, meget skarpsindigt, om, at det var traditionen, Ørum Jørgensen havde nævnt.

Skarpt konkluderede lederen: »Havde John Ørum Jørgensen søgt provsteembedet med det forbehold, at hans skriftsyn hindrede ham i at have med kvindelige præster at gøre, havde sagen været klar — og den folkekirkelige tålsomhed kunne godt leve med det. Men den ynkelige dobbelthed, hvor provsten ikke vil indsætte, men godt føre tilsyn med kvinder, ikke bibelsk kan begrunde det, men af andre hensyn alligevel afviser at medvirke, er uholdbar».

Der er god logik i lederens argumentation, men hævdelser af den folkekirkeli-

ge tålsomhed er blåøjet. Tror avisen virkelig selv derpå? Folkekirken er ikke tålsom i denne sag. Gammeldagstroende kan ikke blive provster m.m. i den danske folkekirke!

K. F. Brøndbjerg kastede en lille bombe på stien, da han fremkom med oplysning om, at Chr. Bartholdy faktisk skulle have fået det synspunkt, som Ørum Jørgensen nu står for. Så længe Brøndbjerg ikke offentliggør sit »bevis», må det betragtes som en udokumenteret påstand uden sandhedsværdi.

I februar skrev Ørum Jørgensen en kronik om bibeltroskab og embedssyn. Kronikken er et forsvar for hans vatnissegtige vaklen.

Noget taktisk vil han drage den slutning, at »man skal være sig for at gøre et højtkirkeligt påvirket embedssyn til norm for bibeltroskab». Således blev hans »forsvar» til et angreb. Som taktiker er han altså ikke ganske naiv.

Ørum Jørgensen sluttede sin kronik med at oplyse, at han iøvrigt ikke længe ville debattere kvindelige præster. Det var igen blevet ham et »underordnet» spørgsmål, og han var altså heller ikke blevet væltet som formand.

Debatten blev fortsat af andre, men noget nyt kom ikke frem. Det vigtige — om INDRE MISSION godkender sin formands nye sti — er ikke blevet klargjort.

Det er mig ubekendt, hvordan det ellers har udviklet sig, om provst Ørum Jørgensen virkelig er blevet fritaget for sine »administrative» indsættelses- og tilsynsforpligtelser.

Tiden vil vise, om Ørum Jørgensen vil stå ved sine ord, ja, stå foran modstandere af kvindelige præster! Indtil da fornemmes det, at endnu engang har Paris været en messe værd!

»Hvor er nu den gamle FASTE?»

Jesus har sagt, at onde ånder kun kan ud drives ved bøn og faste. I dette udsagn ligger, at onde ånder altså kan uddrives, og dermed er naturligvis også sagt, at onde ånder findes.

I reformationens »Marseillaise» begynder et vers også: »Og myldred djævlene frem på jord»!

Det var dengang, men meget tyder på, at det stadig gælder. Herom har der været en ret hed debat i det svundne år.

Mange mener, at folkekirken er en skov uden røvere, og følgelig benægtes djævlens eksistens. Nogen benægtelse er aldeles klar, anden er lidt tvetydig. Den karismatiske bevægelse ved, at onde ånder huserer. Dette ved selvfølgelig også andre troende.

Da Loch Nessuhvret ikke dukkede op i avisernes agurketid, blev en debat om djæveluddrivelse godt sommerstof.

I en samtale med Weekendavisen oplyste pastor Svend Boysen, Give, at han havde foretaget flere djæveluddrivelser.

Det forbløffede hans biskop, Helge Skov, meget at høre om sådant, og han bebudede, at han straks — den slags er altid »straks» — ville sætte en »tjenstlig undersøgelse i værk og bede provsten i Brande Provsti om en udførlig redegørelse for de eksorcismer, som har fundet sted i Give».

Biskoppens forbløffelse forbløffede Kristeligt Dagblad, men avisen fandt, at både for Givepræstens og Ribebispens skyld var en undersøgelse på sin plads(!).

Nødvendigheden heraf var i al fald for undertegnede ikke meget indlysende. Jeg mener, at Ribebispen i stedet skulle have startet sin mukkebikke og være smuttet til en kaffetår i Give præstegård.

Skulle noget undersøges, måtte det snarere være, hvad Kristeligt Dagblad egentlig mente med, at folkekirken bedre end den karismatiske bevægelse kan værne om, at kamp mod demoner ikke rives ud af den nære sammenhæng med troens bekendelse.

Senere bestred Brandeprovsten, at der var tale om en »tjenstlig undersøgelse». Han havde kun bedt om en skriftlig redegørelse!

Forskellen er vel omtrent den samme, selv om provsten altså satte en forskel deri, at en »tjenstlig undersøgelse» ville

involvere de fire, der havde været genstand for djæveluddrivelse.

Det er nok også tvivlsomt, om disse fire — et andet tal er forresten nævnt — overhovedet ville medvirke ved nogen »tjenstlig undersøgelse».

Provsten og biskoppen fik den ønskede redegørelse. Selv om biskoppen havde ønsket en »udførlig» redegørelse, fandt han den alligevel for omfangsrig. Han fik 22 sider at læse. I sit gensvar sparede biskoppen nu ikke selv på ord. Eller rettere bogstaver.

Mange tvivlende bemærkninger kunne biskoppen ellers godt have sparet, men måske han fik liniebetaling, da hans gensvar blev trykt.

Biskop Skov erklærede sig overbevist om, at Jesus var bundet til tidens sprogbrug. Dengang kunne demoner gøres ansvarlige for næsten hvad som helst af sygdomme, ulykker og genvordigheder.

Tilsvarende var reformatorerne — ifølge biskoppen — bundet af deres samtids forestillinger. Alligevel når han til den konklusion, at pastor Boysens »dæmonbegreb» hverken er på linie med Det nye Testamente eller med Luther.

Biskop Skov fastslår, at vi i dåben er befriet fra Djævelens herredømme. Dog går han (altså biskoppen) lidt på kattepoter, idet han anfører, at det i enkelte tilfælde kan være nødvendigt at gå ind på et menneskes forestilling om at være offer for dæmonisk indflydelse, men denne »forestilling» må man altså ikke give »skikkelse».

Dette må vel på dansk opfattes i den retning, at man ikke må mene, at der er virkelige demoner til!

I en prædiken udtalte Grundtvig i 1867, at »det staar ikke blot een Gang, men mange Gange i Evangelie-Bogen, at ulykkelige Mennesker i Jesu Dage baade med Sjæl og Legem var i saadanne onde Magters Vold, som vore Fædre kaldte Troldpak eller andet Djævelskab, og at Jesus tit udtrykkelig tiltalte og uddrev disse onde Aander, saa at naar de Skriftkloge i vore Dage har haardnakket paa-

staaet, at det kun var en jødisk Overtro, som Jesus og hans Apostler læmpede sig efter, da beviser de, at de selv vilde læmpe Sandheden efter Løgnen, men hverken at de trode Skrifterne eller kjendte Jesus for at være Sandheden selv».

Biskop Skov citerede Grundtvigs kendte andet vers af »Sov sødt, barnlille» med strofen: »thi skal ingen djævel dig skade»!

Som Chr. Ludwigs har skrevet, kunne Grundtvig selv sige, at »der var meget Hedskab hos ham endnu», og da han blev syg, følte han sig som et djævelens barn, ved at gå til grunde i hjertekulde og hovmod. Hans hjælp, hans trøst, blev at tænke på, at han i dåben var indpodet i Kristus. I bekendelsen af dåbspagten – forsagelsen og troen – fødtes salmen.

Og det af biskop Skov citerede vers lød oprindeligt:

*»Med Fingrene sande
smaa Kors for din Pande!
Med Guds-Barnets Røst
smaa Kors for dit Bryst,
saa kan ingen Djævel dig gæste.
Saa skal om din Daab
med Saligheds Haab
sig Mindet i Barmen rodfæste!»*

Chr. Ludwigs skriver: »Den, der synger saadan, har fundet 'et Fristed underfuldt'. Men han kender ogsaa den forfærdelige Alvor, det er, naar et Menneske gæstes af Djævelen eller af en Djævel, enten det nu er en Stumhedens og Fortvælsens Aand, eller det er Hovmodsaand eller en anfægtende Frister».

Da forsagelsen ikke har plads ved alteret, hvor det er Troen, der bekendes, kan man selv hjemme slå et korstegn og sige forsagelsen. Som et: »Vig bort, Satan!» Det er da en slags eksorcisme.

Nogle kan ikke lide korstegnet brugt således. I en artikel gjorde pastor Kvist, Nyborg, gældende, at korstegnet i dåben kun må være et vidnesbyrd om den korsfæstede. Hvis det opfattes anderledes, må det betragtes som trolddom og magi!

Pastor Kvist påstod frimodigt, at trolddom og magi er på vej ind i vore kir-

ker igen, anført af den såkaldte »karismatiske bevægelse». Han skrev: »Boysen og ligesindede har brug for en bastant og håndgribelig djævel. Den (Kvist siger med flid ikke »han»!) skal nemlig være statist i det skuespil, der skal godtgøre, at de, karismatikerne, virkelig har fået åndens nådegaver».

Også Kristeligt Dagblads betroede medarbejder, Egon Nielsen, rettede et angreb på den karismatiske bevægelse. Insinuerende begyndte han en kronik: »Nu skal det åbenbart til at være skik med djævluddrivelse herhjemme, som det var i hekseforfølgelsens dage og nætter».

Ikke desto mindre handlede kronikken næsten udelukkende om påståede norske forhold og om den amerikanske præsident!

Egon Nielsen skriver meget – alt for meget – og han har en mærkelig lyst til gerne at ville antyde noget erotisk. Hos andre. Dette kom også frem i omtalte kronik.

Således blev debatten om onde ånder og deres uddrivelse totalt afsporet. Det blev i stedet til billige – læs: ubillige – angreb på den karismatiske bevægelse.

»Hvor er nu de gamle PRÆSTER?»

Den gamle kapellan-titulation skal forsvinde. Dette har glædet mange og forfærdet andre. Nu skal alle kaldes sognepræst. Om føje år skal alle have den titel. Vi gamle præster må dog allernådigst beholde den titel, vi blev kaldet til og med!

Kirkeministeriet har imødekommet et udbredt ønske fra mange præster. Ellers fik nogle af dem mindreværdskompleks. Min gamle biskop, Thyge Kragh, sagde engang, at det næsten var værre, når de andre (sognepræsterne) fik mere værds-kompleks!

Vitterlig har mange sognepræster talt om »min kapellan», og mange menigheds-medlemmer har levet i den misforståelse, at sognepræsten var en kapellans foresatte! Og en sognepræst blev betragtet som noget finere!

Derfor er ministeriets beslutning rigtig. Havde kirken været fyldt med apostolske sognepræster, gjorde et over-underrordningsforhold næppe skade, men tit sikkert endda gavn. Gamle erfarne – og troende – præster kunne da være gode læremestre for unge mænd.

I min studietid var der en student, man omtalte som den »røde», men om han nu også var det dengang, ved jeg ikke sikkert, men derimod ved jeg, at han bestemt ikke er det nu.

Han hedder Poul A. Knudsen og er sognepræst (af den »rigtige» slags) i Vangede. Han skrev – efter den ministerielle beslutning – omgående en artikel, hvori han hævdede en aldeles karriermæssig indstilling: »Der har alt for længe været ekstra ansvar uden ekstra løn, nu må der heller ikke være nogen rang af sognets førstepæst». (Udtrykket: hovedpræst! er også blevet brugt).

Poul A. Knudsen konstaterede sukkende: »hvorfor skulle man i grunden søge den slags embeder?» Nej! eller hvorfor forblive i det, gamle ven!

Enhver præst – og mange andre – ved, at sognepræst Knudsens ord er aldeles hule! Denne snak om »ekstra ansvar!» Mig bekendt har Vangede en kordegn. Det måtte da være ham, der skulle have den »ekstra løn», som Knudsen efterlyste.

En anden – »rigtig» – sognepræst gik imod den indførte lighed. Det var P. J. Ebbesen i Valby. Han blev ligefrem poet i anledning af præsternes skiftedag på den gamle »røde» dag (1. maj).

I Præsteforeningens Blad fik Ebbesen optaget et halvt blasfemisk digt, som behagede Kristeligt Dagblad så meget, at man optrykte det!

Da der sikkert også er en kordegn i Valby, er sognepræst Ebbesens arbejde som »kirkebogsfører og begravelsesmyndighed» nok meget overkommelig.

Mod disse småtskårne sognepræster skrev Axel Hjerens en »randbemærkning», der satte tingene på plads.

Ikke desto mindre ilede en mand de førnævnte præster til hjælp. Manden var

Jørgen Hornemann (født Petersen). Han harcellerede over ønsket om pæne titler. Det er et emne, han har forstand på. Han skriver meget i Kristeligt Dagblad, og han kan ikke skrive et ord, uden det forsynes med hans billede og hans titler. Han har mange af dem!

Mod årets slutning blussede en anden præstedebat igen op. Debatten om de »særuddannede» præster. Vistnok har nogle af dem haft en sær kort »præste»-uddannelse, men for andre ligger der et stort slid bag.

Nogle af dem har måske haft, hvad man i de gamle fromme dage kaldte et kald til at blive præst, og sådanne skal nok blive gode. Iøvrigt er det – trods alt – også ordinationen, der gør en mand til præst!

Det er påstået, at de særuddannede sommetider foretrækkes af menighedsråd, og hvis det er for troens skyld, kan der intet være at indvende herimod!

En af de sidste præster, der kom til, blev omtalt, som var han en greve! Man kunne næsten blive erindret om den historiske valgdag i 1903, da F. J. Borgbjerg råbte ud over Københavns rådhusplads: »Jensen er valgt!»

Det var altså ikke som præst, men som hovedstadens første røde borgmester!

En dag i 1981 kunne et tilsvarende råb altså udstødes: »Baunsbak-Jensen ordineret!»

Kristeligt Dagblad, der ellers ikke mere afbilder ordinander – men nok mange andre – sørgede for, at et billede af Baunsbak-Jensen kom i avisen. Tillige med hans biskop. Derimod var der ikke plads til de to andre ordinander. Det var sikkert ellers to pæne damer!

Apropos ordination! Det forlyder, at mindst to danske biskopper er så intolerante, at de ikke vil fritage en mandlig ordinand for kvindelige medordinanders nærvær.

Sådanne biskopper kunne passende synge et par kønne strofer, biskop Johansen skrev for fire år siden:

»men gi'r andre lov at være

helt forskellige fra os»

»Hvor er nu de gamle SALMER?»

Eftersom vi lykkeligvis ikke har fået nogen ny salmebog, har vi vore gamle salmer endnu.

Der skrives ellers kolossalt mange nye »salmer». Ofte på gamle melodier for bedre at vinde indpas. Nogle strofer i en ny »salme» a la »Du, Herre Krist» lyder:

*»Dig selv du ga'
kom nu og ta'*

af os og gi' de andre»

Så ringe er nu ikke al moderne salmepoesi!

De foregående år er der udkommet to salmebogstillæg. Kredsen bag det første tillæg havde K. L. Aastrup som hofpoet, mens kredsen bag det andet tillæg overbetonede Johannes Johansen.

Det sidste tillæg — af disse to — kom til at overlappe det første en del, idet tillæggene havde fælles gods. Således blandt andre Johansens bondemand med to glade stjerner som øjne. Sangen er kvik, men ikke bibelsk!

I 1981 udkom så Sarvigs salmesamling. Dog næppe tænkt som tillæg til salmebogen, selv om Sarvig af flere tosser blev udråbt som vor tids Brorson!!

For nogle år siden blev en anden ukirkelig forfatter kaldt vor tids Grundtvig! Dette var helt forrykt — jeg husker ikke, om KIRKELIGT SAMFUND protesterede — men endnu mere horribel er alligevel Sarvigs »udnævnelse», som han ganske vist ikke selv har søgt om.

Brorsons kærlighed var himmelsk, mens Sarvigs for det meste er særdeles jordisk. Nogle af sidstnævntes udtryk skal søges i en slangordbog!

Vi har dog fået rigtige salmer i 1981, idet et tredje tillæg udkom. Det angives at være udarbejdet af en fri arbejdskreds.

Det er et stort tillæg. I flere henseender er det endda udmærket, men det vil nu heller ikke være svært at kritisere.

Den fri arbejdskreds var 15 kokke. Det var nok mindst 12 for meget. De mange kokke har bestemt ikke fordærvet

maden, men de skulle have hindret en del — for de fleste — ufordøjelige ingredienser.

Det er ikke et sådant tillæg, at ret mange savner. Dette skrives ingenlunde for at fremhæve de to første tillæg. Det sidste tillæg er da helt igennem rettroende!

Tillægget — som forresten også de to andre — er helt ufolkeligt! Og en salmebog skal være folkelig! Det vil blandt andet sige: forståelig.

En af det sidste tillægs femten frie kokke var Regin Prenter. Ved DANSK TIDEGÆRDS sommermøde i Løgumkloster talte han om problemer vedrørende en ny salmebog.

For 20 år siden havde jeg måske helt kunnet tilslutte mig Prenters synspunkter. Idag kan jeg det kun delvist.

Jeg er helt enig i, at salmer skal vælges med stor omhu — ellers kan man lige så godt tippe — men et salmevalg kan nu også være for »korrekt». Man må ikke glemme, som Theodor Kühl engang mindede om, at der godt må være et »bolche»!

Professor Søren Sørensen — og vist Prenter med — kunne tænke sig faste salmer til gudstjenesterne. Dette har man før haft. Hvem skulle idag udvælge sådanne faste salmer?

De to herrer fandt, at et frit salmevalg »pålægger præsten et stort ansvar, som hans uddannelse og øvrige forudsætninger vel ikke altid giver ham kraft til at bære». Salig biskop Mynster kunne næppe have sagt det bedre, ja har egentlig sagt det!

Det nævnte ansvar er ganske stort, også for organister, musik- og teologiprofessorer, men jeg bærer nu den byrde med et smil! Også om jeg ikke er enig med Prenter i, at fjerde salme skal være prædikensalmen. Tredie salme kan være bedre.

I sit foredrag fremdrog Prenter eksemplet på uheldigt salmevalg. Heller ikke jeg vil finde »Fred hviler over land og by» egnet til at være første salme en palme-

søndag, men til en eftermiddagsgudstjeneste en anden søndag ville valget ikke genere mig. Dog har jeg vist aldrig sat salmen på.

Prenter fandt, at det ikke var stort bedre en søndag morgen med stroferne: »Jeg trøstigt til mit kald mig giver og fanger nu min gerning an». Dette har jeg nu aldrig sunget i kirken. Derimod har jeg nok sunget: »Velan, jeg til mit kald....»!

Hvorfor skulle man ikke en søndag kunne synge »Vågn op»? Det er småligt at betragte den citerede strofe som stridende mod det tredje bud.

En præst ville kun acceptere »Gak ud, min sjæl» som sidste salme. Alle var nok forblevet i kirken, om salmen så havde været den første!

Skal man have en ny salmebog — og engang kommer den vel — skal der være en lille »bolche»-pose med. Til dem — de fleste — som ikke er og ikke ønsker at være »feinschmeckere».

Især det sidste tillæg burde ikke have holdt sig for fin til at hente noget fra sangbøger. En del kunne være taget fra HJEMLANDSTONER. Så meget mere som en salmebog da også må kunne bruges uden for kirken.

Da det sidste tillæg har nået det magiske tal »999», er der ikke plads til flere tillæg. Hverken i lommen eller på nummertavlen.

Man skal derfor ikke frygte, at jeg vil optræde som en kok nr. 16, selv om jeg er overbevist om — sagt i al ubeskedenhed — at maden, noget af den, blev lidt mere jævn, men ikke derfor ringere.

Iøvrigt er det min faste mening, at vi skal droppe alle ideer om en ny salmebog. Vi har heller ikke råd til en ny salmebog.

Jeg er imidlertid glad for hjemme at sidde og læse »129 salmer». Glenthøj er digter!

»Hvor er nu ...?»

Grundtvig skrev 15 vers. Jeg har citeret fra de fire første vers. De eneste, som Grundtvig begyndte med sit »Hvor er?»

De fire berørte emner, fandt jeg, var de vigtigste i det svundne år. Det meste af det andet af årets avishøst har kun været hakkelse — knap nok dét — til døgnets rejsestald.

Hvor mange interesserer det idag, at der altså ikke blev den ønskede fredsringning! Hvem tænker idag på, om vore biskopper ikke har været her og der, hvor de var ønsket! Hvem er optaget af, om biskopperne har udtalt sig om udenrigspolitiske emner, eller netop ikke har gjort det! Hvem husker længere, at der var noget, der hed FOLKEKIRKELIGT FORUM, men ophørte med at eksistere, da dets primus motor blev provst!

Een begivenhed har jeg ikke set refereret, men kun averteret. DANSK TELT-MISSION holdt en »Jesus Festival» i sommer. Den var averteret som en »Kæmpe Fødselsdags Pris Herren Weekend». Jeg ved ikke, hvis fødselsdag blev fejret.

Men det lød lovende: »I anledning af fødselsdagen giver evangelist Anton Kjær kaffe, te eller chokolade med luksuslagkage og fødselsdagsskringle til alle». Gad vide, om dette ikke lokkede vore biskopper til at være med dér! Luksuslagkage!!

Annoncen sluttede med ordene: »Du går glad hjem!» Dette var alligevel nok det mest tillokkende. Gid folkekirkens præster kunne love det samme! Også uden luksuslagkage.

Glæde er noget, der kan bruges igen og igen! Dét er en god, ja velsignet, *genbrug!*

Velsignet nytår! Kirkeligt som borgerligt!

J. Em. Hansen

AKTIVITETER I

	MANDAGE	TIRSDAGE
<i>Bethlehemskirken, Åboulevard 8</i>		Kl. 19: ungdomsgudstjenester den 5/1; 2/2; 2/3; 11/8 alternative gudstjenesteformer den 26/1; 16/2; 16/3; 20/4; 18/5
<i>Frederikssund Kirke</i>		
<i>Hans Egede Kirke, Vardegade 14</i>		
<i>Opstandelseskirken, Kanalens Kvarter</i>		Kl. 19.30: vesper
<i>Sankt Jakobs Kirke, Østerbrogade 59</i>	Kl. 17: messe	
<i>Sundby Kirke, Amagerbrogade 71</i>		

Ovenfor anførte skema er opstillet for at vise, at det er muligt i Stor-København at deltage i en tidebøn eller messe hver eneste ugedag. Kunne der på tilsvarende måde ved en frivillig turnus andre steder i landet, evt. provstivis, etableres en daglig tide-

KYNDELMISSEOPTOG MED BØRN

I ET par år har vi haft glæde af at fejre Kyndelmisse 2. februar med teksterne fra Dansk Messebog til de liturgiske led, som vi iøvrigt benytter. Så har vi holdt tjenesten som familiegudstjeneste med medvirken af børn efter følgende svenske ritual:

Efter 1. salme slukkes belysningen. Under kort orgelspil træder børnene klædt i hvidt frem til alterringen vendt mod den.

Præsten: »Jesus siger: 'Jeg er verdens lys, den, som følger mig, skal aldrig vandre i mørket, men have livets lys'» (Joh. 8,12).

Præsten tænder sit lys. Bagefter tænder han børnenes lys.

Præsten: »I er verdens lys; en by, der ligger på et bjerg, kan ikke skjules. Man tænder heller ikke et lys og sætter det under en skæppe, men på en lysestige;

så skinner det for alle dem, som er i huset. Således skal jeres lys skinne for menneskene, for at de må se jeres gode gerninger og prise jeres Fader, som er i Himlene» (Matt. 5).

Børnene vender sig med de tændte lys i hånden mod menigheden, mens organisten spiller. Børnene: »Kom lad os vandre i Herrens lys!» (Esajas 2,5).

Præsten: »I skal vandre som lysets børn» (Efes. 5,8).

Børnene går under sagte orgelmusik med tændte lys ned i kirkens anden ende og vender tilbage til alterringen, hvor de synger vendt mod menigheden:

Sol opstår, og sol nedgår,
når den har gjort sin gerning.

Gud give os at skinne så
som himmellys, skønt af de små,
da randt for os guldterning.

Derefter sætter de lysene på alterringen

STOR-KØBENHAVN

ONSDAGE	TORSDAGE	FREDAGE	LØRDAGE
		Kl. 19.30: bedemøder flg. dage: 15/1; 29/1; 12/2; 26/2; 12/3; 26/3; 30/4; 7/5; 28/5	Kl. 17: aftensang 27/3 shalomstævne 29/5 pinsestævne
			Kl. 17.30: vesper
Kl. 19: aftenbøn			
	Kl. 8.15: laudes	Kl. 20: forbønsgudstjeneste den første fredag i måneden	
	Kl. 17: messe	Kl. 17: vesper	
			Kl. 12: tolvssang

bøns- eller messeordning? Og kunne ordningen i København udvides til daglig morgen- og aftensang samt daglig messe?

Red.

og går til deres pladser, og gudstjenesten fortsætter med Hilsen – Kollekt – Epistel.

Hans Olav Okkels

LÆST

Frank Villy Nør: KIRKE=VERS. Hellberg & Elmquist, Søndervang 19, Hygum, 6630 Rødding. 24 sider. Kr. 7,50 – porto. (Familierabat ved over 5 stk. å kr. 6,00; konfirmandstuerabat ved over 10 stk. å kr. 5,00).

FOR nogle år siden skrev jeg her i bladet en anmeldelse af et salmehefte, udsendt vistnok af KFUM og K. Senere kom der en kritisk gennemgang af det tidehvervsk-grundtvigske tillæg »46 salmer». Midt under en foreløbig gennemlæsning af Kirkeligt Centrums udgivelse »78 tillægget» får jeg tilsendt

dette smukke hefte med ialt 23 salmer, som forfatteren beskedent kalder »KirkeVers».

For straks at nævne det poetiske niveau er det min overbevisning, at Nørs digte rager langt over alle M og K's »salmer» – og over mange af de »46 salmer». Og så er det hele tiden kirkens rette lære, der lyder i disse vers, modsat næsten alt i M og K's hefte og meget i tidehvervs-grundtvigianernes. Det er virkelig opbyggelig læsning. Jeg blev igen slået af, hvad jeg sagde offentlig fornylig, at ortodoksi er herlig, medens kætteri altid er kedelig og ligegyldig. Mon det er, fordi kætteri er usandhed, at kætterske salmer gerne bliver dårlige digte?

Nør er derimod bundet – til Bibelen og til kirkens tro, og derfor lykkes hans salmer godt. Vi møder faktisk hele tros-læren i disse salmer, der er bygget op omkring gudstjenesten fra kyrie- og gloriasalmer til en god udsendelsessalme. Netop på grund af den ægte kirkelighed

bliver der en bibelsk »fylde« over dette heftes forkyndelse, som man ofte savner i dag hos visse kredse, der ellers roser sig af at være bibeltro. Ikke sjældent tænker man på Kingo, når man i disse salmer he-

le tiden møder enheden af ortodoksi, ret lære og personlig tro. — En lille god julehilsen at sende.

Poul Ulsdal

WALTER DECKERT IN MEMORIAM

DEN 8. december 1981 døde professor, dr. phil. Walter Deckert, Strib i en alder af 85 år. Med ham har dansk højkirkelighed mistet en god ven, som med sin klare tanke og sin grundfæstede kirke-kristne holdning nød respekt også uden for vor egen kreds.

Mens jeg i slutningen af 50'erne var dansk præst i Hamburg, traf jeg første gang kemiprofessoren Walter Deckert. Midt i en særdeles broget og opslidende tilværelse som sømandspræst var det en lise at møde det dansk-tyske ægtepar Deckert, som var ivrige medlemmer af det højkirkelige Evangelische Michaelsbruderschaft — noget dengang aldeles ukendt for de fleste danskere. Det var jo i den såkaldte »nye« danske højkirkeligheds spædste barndom.

Nogenlunde samtidig flyttede familien Deckert og vi til Danmark, idet Walter Deckert lod sig pensionere og bosatte sig i Strib, mens jeg blev sognepræst i Oksevad i Sønderjylland. Som noget helt selvfulgeligt fandt de deres plads i den stedlige menighed; men engang imellem, når gudstjenesten forekom dem for meget præget af dårlige danske vaner, kunne højkirkelige præster inden for en ganske stor radius se dem som kirkegæster. Jeg mener at kunne tale på fleres vegne, når jeg her giver udtryk for, hvor meget det betød for en præst i et traditionelt kirkesogn at se Deckert'erne som kirke-

gængere og altergæster. Blot dette, at de aktivt kunne fejre en lægfolkets liturgi med korstegn og bøjninger, var en stor ting. Dermed gav de udtryk for deres medleven i eukaristiens glæde for de øvrige gudstjenestedeltagere, der på dansk vis oftest gik til Herrens bord ligesom folk, der skulle »hente deres rationeringskort«, som Theodor Kühl engang udtrykte det.

Walter Deckert nåede i sit over 20 år lange otium at sætte sig ganske godt ind i de for en tysker lidt sære og kaotiske kirkelige forhold hos os i Danmark. Han talte og skrev et udmærket dansk og tog derfor også ganske ofte del i den kirkelige debat med mangt et besindigt indlæg.

I de senere år hæmmedes han dog af tiltagende legemlig svaghed. Men hans intellekt forblev usvækket til det sidste. Så sent som i november 1979, da Fællesskabet Kirkelig Fornyelse stiftedes i Odense, tog han også del i samtalen med gode råd, og som noget ganske selvfulgeligt blev han medlem af FKF fra starten.

Der er ikke mange, på hvem Simeons lovsang — »Nunc dimittis« — i completoriet passer bedre end Walter Deckert: »Herre, nu lader du din tjener fare efter dit ord i fred; thi mine øjne har set din frelse....«

Vi bevarer med taknemmelighed mindet om en god ven. — Requiescat in pace!

Anders Studsgård

LANDSKONVENT 1982

er planlagt til Kristi Himmelfartsdagene 20.-22. maj i Århus. Sct. Johannes kirke og menighedslokaler vil danne rammen for gudstjenester, tidebønner og møder,

og måltiderne indtages i spisestuerne i Studenternes Hus — 8 minutters gang fra Sct. Johannes. Konventstema: »Kirkens frihed«.

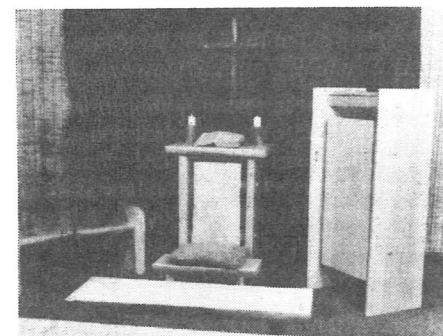
INDHOLDSFORTEGNELSE 1981

Braw, Christian v/H. O. Okkels: Svigens etik . . .	59
Christensen, Knud: Den højkirkelige bevægelse — hvorfra og hvorhen? . . .	8
— Sognenes kirkeblade . . .	32
Poul Exner: Skriftemålet . . .	56
Fog, Olav: Hvad er Fællesskabet Kirkelig Fornyelse? . . .	3
— Messens skønhed . . .	17
— Til kirkestævne på Gran . . .	29
— Årsberetning, FKF's generalkapitel i Sundby kirke den 30. maj 1981 . . .	38
— Læst: Bent Honoré: Folkekirkens Reformation . . .	70
Glenthøj, Jørgen: Fra initiativ til udgivelse af »129 salmer« . . .	25
— Kristi Himmelfart . . .	43
Hansen, C. B.: Tor nutidens kirke være sig selv? . . .	10
Hansen, J. Em.: 1981 . . .	84
Karen, søster: Til årsmøde i Sundby . . .	48
Landskonvent 28.-30. maj 1981, program . . .	34
Madsen, Ole Skjærbæk: Som en førstegørde af skabningen . . .	18
— Himlen på jorden . . .	25
— Modtagne bøger . . .	31
— Livgiverens kød . . .	37
— Biskoppelig dobbeltmoral . . .	53
— Skriftemål i den orthodoxe kristenhed . . .	59
— Læst: Torben Juul Christensen: På opdagelse i Andens verden . . .	68
— Aktiviteter i Stor-København . . .	92
Morell, Hans Werner: Sig nærmer tiden . . .	33
Nør, Frank Villy: Jul . . .	73
Okkels, Hans Olav: Kyndelmisseoptog med børn . . .	92
Ragna, søster: Appel . . .	13
— Hvad betyder skriftemålet i den kristnes liv? . . .	57
Rosendal, Gunnar: Karmel i Skåne . . .	48
Studsgård, Anders: Jesus selv! . . .	21
— Walter Deckert in memoriam . . .	94
Ulsdal, Poul: Vi så hans herlighed . . .	1
— En stilfærdig opfordring . . .	14
— Mindeord (C. B. Hansen) . . .	28
— Hvorfor gør vi sådan — i morgen? . . .	74
— Læst: Frank Villy Nør: KIRKE=VERS . . .	93

NR. 5-6 — 24. ÅRGANG DECEMBER 1981

Frank Villy Nør: Jul . . .	73
Poul Ulsdal: Hvorfor gør vi sådan — i morgen? . . .	74
J. Em. Hansen: 1981 . . .	84
Ole Skjærbæk Madsen: Aktiviteter i Stor-København . . .	92
Hans Olav Okkels: Kyndelmisseoptog med børn . . .	92
Poul Ulsdal: Læst: F. V. Nør: KIRKE=VERS . . .	93
Anders Studsgård: Walter Deckert in memoriam . . .	94
Indholdsfortegnelse 1981 — 24. årgang . . .	95

LÆSEPULTE OG BEDESKAMLER

Inventar for andagts- og bedeværelser til:

- hjem
- højskoler
- foreningslokaler
- institutioner
- missionshuse
- lejrsteder
- retrætecentre
- sakristier
- kapeller
- m.m.

Skriv efter brochure.
Tilbud på specialopgaver gives.

SIBIRIEN MØBLER

Jørgen Lollike
Sibirien 9, Virket, 4800 Nykøbing F.
Telefon 03 - 83 81 13

BRING DET VÆRDFULDE VIDERE!

Tegn et gaveabonnement nu, så giver Kristeligt Dagblad modtageren avisen 1 måned ekstra gratis!

Mange blev faste KD-abonnenter, fordi de engang fik et abonnement som gave.

Bestillingskupon

Vi bestiller hermed KD i et år (991 kr.) — et halvt år (531 kr.) — et kvartal (276 kr.) — en måned (103 kr.).

Vi ønsker KD sendt til følgende:

Modtager:

Adresse:

Postnr.: By:

Regningen skal sendes til:

Navn:

Adresse:

Postnr.: By:

Startdato? Tlf.nr.:

Denne kupon sendes i kuvert til Kristeligt Dagblad, Frederiksborggade 5, 1360 København K.

RE-FORMATIO

udgives af

FÆLLESSKABET KIRKELIG FORNYELSE

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR

Pastor *Ole Skjerbæk Madsen*, Danshøjvej 31, 2500 Valby.
Telefon 01 - 17 64 47.

REDAKTIONSUDVALG

Sognepræst *Knud Christensen*, Kirkegade 9, 3600 Frederikssund.
Søster *Ragna*, Fabersvej 2, 8900 Randers.
Sognepræst *Anders Studsgård*, Skovvænget 19, Skarrild, 6933 Kibæk.
Pastor *Poul Ulsdal*, Kirkegade 88, 6700 Esbjerg

EKSPEDITION

Bladet koster 40 kr. årligt i abonnement.
Beløbet indbetales til kassereren for Fællesskabet Kirkelig Fornyelse,
Organist *Axel Madsen*, Carit Etlarsvej 5, 1.tv., 1814 København V.
Telefon 01 - 22 67 67 Postgiro 2 08 81 42

FÆLLESSKABET KIRKELIG FORNYELSE

FORMAND

Sognepræst *Olav Fog*, Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330 Brande.
Telefon 05 - 34 50 61.

BESTYRELSE

Pastor *Poul Exner*, Svanens Kvarter 19 C, 2620 Albertslund.
Organist *Axel Madsen*, kasserer. Adresse se ovenfor.
Sognepræst *Helge Taggatz*, Landsbygaden 68, Sengeløse, 2630 Tåstrup,
næstformand.
Søster *Karen Bagge*, sekretær, Hørsholmsgade 22 D, 2.tv., 2200 København N.

Medlemmer betaler 100 kr. årligt til fællesskabet. Dette beløb omfatter også abonnement på Re-formatio. Studerende og pensionister betaler 50 kr., ægtepar 125 kr.

RESERVERET POSTVÆSENET

3600 FREDERIKSSUND
KIRKEGADEN 9
KNUD CHRISTENSEN
170 HR PASTOR